

משפחה ועבודה בעת משבר הקורונה: הפגיעות הכפולה של נשים

אפרת הרצברג-דרוקר, מאיר יעיש, טלי קריסטל*

תקציר. אי-השוויון בין משפחות ובתוך משפחות בעת משבר הקורונה הוא העומד במוקד הערת מחקר זו. אנו שואלים אם חל שינוי ברפואי התעסוקה של משפחות, הן בשכר הן בעבודות הבית והטיפול בילדים, ואם יש קשר בין שני השינויים הללו. באמצעות ניתוח נתונים מתוך גל ראשון של סקר ארוך טווח המתמקד בישראלים (גברים ונשים) שהיו בכוח העבודה לפני פרוץ מגפת הקורונה, אנחנו בוחנים את רפואי התעסוקה בשכר ושלא בשכר בתוך הבית לפני תחילת הגל הראשון של התחלואה, בתחילת חודש מרץ 2020, ובעיצומו של הסגר – בסוף חודש אפריל. אנו טוענים כי נשים חוו פגיעה כפולה בזמן המשבר: לא זו בלבד שתעסוקתן בשוק העבודה נפגעה, גם היקף עבודתן בתוך הבית (בעבודות הבית ובטיפול בילדים) התרחב. הממצאים מלמדים שגל התחלואה הראשון וסגירת המשק בעקבותיו אכן הובילו, לפחות בטווח הקצר, להתרחבות אי-השוויון המגדרי בשוק העבודה ובתוך משקי הבית.

מילות מפתח: חלוקת עבודה במשפחה, טיפול בילדים, עבודות בית, משבר הקורונה

מבוא

ישראל הגיבה מהר להתפשטות נגיף הקורונה, ובאמצע חודש מרץ 2020 סגרה את מערכת החינוך, הטילה הגבלות תנועה והאטה באופן יזום וחד את הפעילות הכלכלית והמשקית. בעקבות זאת מועסקים רבים עברו לעבודה מהבית, ורבים נותרו ללא תעסוקה. מאחר שמרבית בני המשפחה נאלצו לבלות יחד בבית זמן רב יחסית, הדינמיקה המשפחתית השתנתה והותאמה למציאות החדשה. השינויים שחלו בספירה הציבורית והביתית קשורים אלה באלה. המשפחה הישראלית – עם או בלי ילדים קטנים – מעורבת מאוד בשוק העבודה, והשתתפותה בו אף גדלה בשנים האחרונות (Herzberg–Druker & Stier, 2019), ובמשפחות ישראליות רבות שני בני הזוג מפרנסים ועובדים במשרה מלאה (ב־2008 39% מהמשפחות הועסקו ברפואים כאלו). עם זאת, נשים עדיין ממלאות את מרבית מטלות משק הבית (Mandel & Birgier, 2016). כל

* ד"ר אפרת הרצברג-דרוקר, החוג ללימודי עבודה, אוניברסיטת תל אביב

פרופ' מאיר יעיש, החוג לסוציולוגיה, אוניברסיטת חיפה

פרופ' טלי קריסטל, החוג לסוציולוגיה, אוניברסיטת חיפה

זאת, כמובן, נכון בימי שגרה. האם דפוסים אלו נותרו כשהיו גם לאחר המשבר הכלכלי שנגרם עקב מגפת הקורונה?

מטרת המחקר היא לבחון שאלה זו ולברוק את השלכות משבר הקורונה על משפחות בישראל, ובפרט את השפעות הגל הראשון של התחלואה ושל ההגבלות הכלכליות שהוטלו בעקבותיו. אנחנו שואלים: (1) האם חלו שינויים בדפוסי התעסוקה ואי-השוויון בין משפחות? (2) האם משפחות משקיעות זמן רב יותר בעבודה שאינה בשכר בתוך משק הבית? (3) האם דפוסי תעסוקה בשכר קשורים לדפוסי תעסוקה שאינם בשכר במשק הבית בעת משבר? ממצאי המחקר שלנו מעלים כי נשים חוו פגיעה כפולה: הן נפגעו בשוק העבודה יותר מגברים, ומספר שעות העבודה שלהן בתוך הבית – הן בטיפול בילדים הן בעבודות הבית – גדל יותר מזה של גברים. אמנם מצאנו כי גברים החלו מקדישים זמן רב יותר מבעבר לטיפול בילדים, אך עיקר השינוי התרחש במשקי בית לא מסורתיים, שבהם גברים מועסקים פחות מנשים ומרוויחים פחות מהן או כמותן. משקי בית אלו הם חלק קטן ממשקי הבית בישראל, ולכן תמונת המצב הכללית מעידה כי למשבר הקורונה יש השלכות משמעותיות של אי-שוויון ואי-שוויון מגדרי בישראל.

שיטה ונתונים

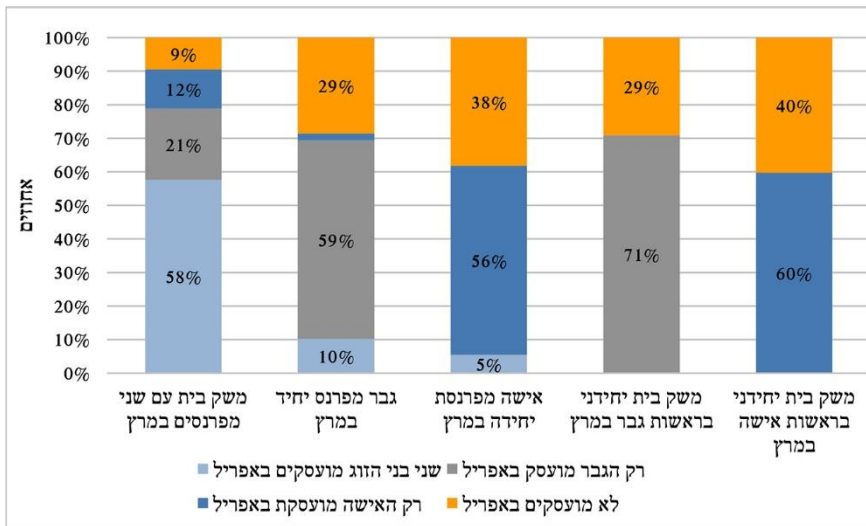
מקור הנתונים למחקר זה הוא סקר אורך אינטרנטי שכלל 2,040 משיבים המשתייכים לאוכלוסייה הבוגרת בישראל (יהודים וערבים בני 18 ומעלה), שהיו מועסקים או בעלי עסק בשבוע הראשון של מרץ 2020, לפני התפשטות נגיף הקורונה בישראל. הגל הראשון של מחקר אורך זה כלל אינפורמציה על תעסוקה ומאפיינים תעסוקתיים של ראשי משק הבית בשבוע הראשון של מרץ (לפני הטלת ההגבלות) ובשבוע האחרון של אפריל (לאחר הטלת ההגבלות ולפני תחילת ההקלות). הנתונים מסתמכים על משיבים ששייכים לפאנל אינטרנטי, ולכן זה אינו מדגם הסתברותי של האוכלוסייה בישראל אלא מדגם שכבות הסתברותי של עשרות אלפי חברי הפאנל המייצג את קבוצות הגיל, מחוזות גאוגרפיים, מגדר ורמת דתיות באוכלוסייה הכללית בישראל. בהערת מחקר זו אנחנו מתמקדים במשפחות עם ילדים בני פחות מ-18, שכן זוהי האוכלוסייה שצפויה להיות מושפעת במידה הרבה ביותר מסגירת מוסדות החינוך. גודל המדגם במחקר עמד על 940 משקי בית. כאשר אנחנו בוחנים את אי-השוויון בתוך משקי הבית בשעות שמוקדשות לעבודות הבית והטיפול אנחנו מתמקדים במשקי הבית הזוגיים וההטרנססואליים בלבד, שבהם שני בני הזוג נותרו מועסקים (גם אם בחלקיות משרה) באפריל, שכן בקרב משקי בית אלו הקונפליקט בין עבודה בתשלום לעבודה שאינה בתשלום הוא הבולט ביותר; מדגם זה מנה 395 משקי בית. כדי לבחון את השלכות הקורונה על אי-השוויון בין משקי הבית ובתוכם אנו מציגים כאן התפלגויות משותפות של משתנים אחדים. הבנה מעמיקה יותר של האופן שבו משתנים דמוגרפיים, השכלתיים או תעסוקתיים ממתנים או מתערבים בקשרים שאנו מציגים דורשת כמובן מתודולוגיה אחרת.

ממצאים

אי־שוויון בין משקי בית

תחילה בדקנו באיזו מידה השתנו דפוסי התעסוקה של משפחות בעקבות התפרצות מגפת הקורונה בישראל. איור 1 מציג את השינויים שחלו בדפוסי התעסוקה של משפחות בישראל בין החודשים מרץ ואפריל וממחיש את הפגיעה התעסוקתית במשפחות בישראל.

איור 1: שינויים במצב התעסוקתי של משפחות באפריל לפי מצבן התעסוקתי במרץ, במשקי בית זוגיים ויחידניים שיש בהם ילדים עד גיל 18

רק 58% מהמשפחות שבהן היו שני מפרנסים במרץ נותרו כך בחודש אפריל. זאת ועוד, 33% מהמשפחות שהיו בהן שני מפרנסים בחודש מרץ נותרו עם מפרנס יחיד (21% עם גבר מפרנס בלבד ו־12% עם אישה מפרנסת בלבד), ו־9% מהמשפחות שהיו בהן שני מפרנסים במרץ נותרו ללא כל מפרנס באפריל. 29% מהמשפחות שבהן הגבר היה מפרנס יחיד במרץ נותרו באפריל ללא כל מפרנס. משפחות שבהן האישה הייתה המפרנסת היחידה במרץ נפגעו קשה יותר, ו־38% מהן נותרו ללא מפרנסים. באופן דומה, במשפחות יחידניות 29% מהגברים ו־40% מהנשים איבדו את מקור הכנסתם באפריל.

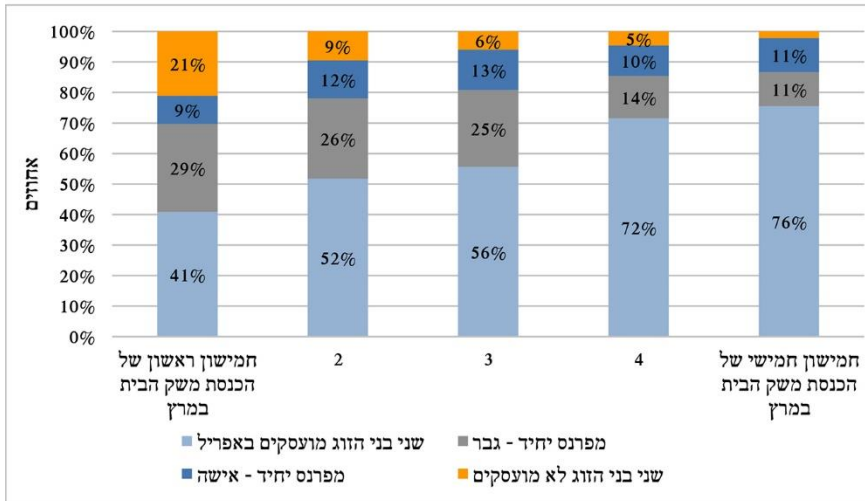
ממצא נוסף שעולה מאיור 1 הוא כי 12% מהנשים במשפחות שבהן בחודש מרץ הגבר היה מפרנס יחיד נכנסו לשוק העבודה (2% נכנסו לשוק העבודה במקום הגברים ו־10% הפכו למשפחות עם שני מפרנסים). בקרב גברים במשפחות שהיו במרץ עם מפרנסת יחידה, השיעור המקביל נמוך בהרבה, ועומד על 5% בלבד. ממצאים אלו מעידים כי בעת משבר שפוגע בפרנסת משק הבית, הנשים, יותר מהגברים, "נכנסות תחת האלונקה" ולוקחות על עצמן אחריות גדולה יותר גם לרווחה הכלכלית של משק הבית.

האם השינוי במעמד התעסוקתי של המשפחות אחיד על פני כל התפלגות ההכנסה המשפחתית? אם התעסוקה של משפחות שנמצאו בתחתית התפלגות ההכנסה במרץ, לפני

הערות מחקר לעת קורונה

ההגבלות, נפגעה יותר מזו של משפחות בראש ההתפלגות, תהיה זו עדות לכך שמשבר הקורונה מוביל להתרחבות אי-השוויון בין משפחות בישראל. כדי לבחון טענה זו התמקדנו במשפחות שיחסית הן מבוססות כלכלית, כאלה שבהן שני בני הזוג היו מועסקים בחודש מרץ, לפני ההגבלות. איור 2 מציג את השינוי בסטטוס התעסוקתי של משפחות אלו בין מרץ לאפריל, בתוך כל חמישון שכר במרץ. האיור מראה שהפגיעה התעסוקתית הייתה חריפה יותר בחמישונים הנמוכים לעומת העליונים: בחמישון ההכנסה הנמוך ביותר 41% מהמשפחות שהיו מועסקות במרץ נותרו מועסקות באפריל, ואילו בחמישון ההכנסה הגבוה ביותר כ-76% מהמשפחות נותרו שני מפרנסים לאורך תקופה זו. זאת ועוד, בחמישון התחתון אחת מכל חמש משפחות שהיו בה שני מפרנסים איבדה את שני המפרנסים בעקבות משבר הקורונה, לעומת אחת מכל חמישים משפחות בחמישון העליון.

איור 2: דפוסי תעסוקה של משפחות באפריל לפי חמישוני הכנסה במרץ, במשקי בית עם שני מפרנסים וילדים עד גיל 18

ממצאים אלו ממחישים את פגיעותן של המשפחות המוחלשות ביותר כלכלית, ומחזקים את הטענה שהמשפחות המוחלשות בישראל נחלשו עוד יותר עקב משבר הקורונה. עוד עולה מממצאי המחקר כי בקרב המשפחות הישראליות הנשים הן שספגו את עיקר הזעזוע התעסוקתי, כפי שנמצא במחקר קודם שבחן את פגיעת המשבר הכלכלי שנוצר בעקבות הקורונה בנשים לעומת גברים בשוק העבודה (Kristal & Yaish, 2020).

שינויים בדפוסי התעסוקה בקרב משפחות שבהן שני בני הזוג נותרו מועסקים מעידים אף הם על עוצמת המשבר. בחנו את דפוסי התעסוקה של משקי הבית שבהם שני בני הזוג נותרו מועסקים (הממצאים אינם מוצגים כאן) ומצאנו כי החלק היחסי של משפחות שבהן שני בני הזוג עברו למשרה חלקית (פחות מ-35 שעות שבועיות) עלה כ-110%, ואילו החלק היחסי של משפחות שבהן שני בני הזוג הוסיפו לעבוד במשרה מלאה לכל אורך התקופה ירד כ-45%. כמו כן, החלק היחסי של משפחות שבהן האישה עובדת במשרה מלאה והגבר עובד במשרה חלקית

גדל מאוד (ב־47%) בעקבות משבר הקורונה. לעומת זאת, שיעור המשפחות שבהן הגבר הוא מפרנס ראשי ואילו האישה מועסקת במשרה חלקית כמעט לא השתנה (הוא ירד ב־2%). ממצאים אלו מעידים כי ככל הנראה נשים לקחו על עצמן יותר משימות ואחריות לרווחה הכלכלית של המשפחה. השאלה העולה כעת היא אם השינויים האלה קשורים לאי־שוויון בתוך המשפחה.

אי־שוויון בתוך משק הבית בקרב משפחות עם שני מפרנסים

הסוגיה השנייה שברקנו הייתה אם משפחות משקיעות זמן רב יותר במטלות משק הבית ובטיפול בילדים בעקבות משבר הקורונה. לצד השינויים שחלו ברפואי התעסוקה של משפחות, הביקוש לעבודה שאינה בשכר בתוך משק הבית התרחב בשל סגירת בתי הספר, סגירתם של מקומות עבודה רבים וההגבלות על יציאה מהבית. משפחות שבהן שני בני הזוג נותרו מועסקים חשובות כאן במיוחד, מכיוון שהעומס הנובע משילוב בין עבודה בשכר ועבודה בתוך הבית צפוי לנסוק. לאור זאת מעניין לבחון כיצד משפחות אלו התמודדו עם העלייה בביקוש לעבודה ללא שכר בתוך משק הבית, וכיצד בני הזוג חילקו ביניהם מטלות אלו.

בחנו את רמת אי־השוויון המגדרי בעבודה שאינה בשכר בתוך משק הבית לפני ואחרי הטלת ההגבלות על המשק (הממצאים אינם מוצגים כאן). מצאנו כי עיקר האחריות על משק הבית (מטלות ניקיון, בישול, כביסה, קניות וכדומה) והטיפול בילדים מוטל על הנשים, לפני ואחרי התפרצות נגיף הקורונה בישראל. כך, לדוגמה, החלק היחסי במטלות משק הבית שאותו ממלאות נשים נותר יציב, סביב 60%, לפני ואחרי התפרצות המגפה. גם חלקן היחסי של נשים בטיפול בילדים לא השתנה משמעותית בין מרץ ואפריל, ועמד לאורך התקופה סביב 63%. במונחי שעות שבועיות, בחודש מרץ השקיעו נשים 16.6 שעות שבועיות בממוצע במטלות משק הבית ו־29.9 שעות בממוצע בטיפול בילדים. מספרים אלו עלו באפריל ל־18.7 שעות שבועיות ול־34.1 שעות שבועיות, בהתאמה.

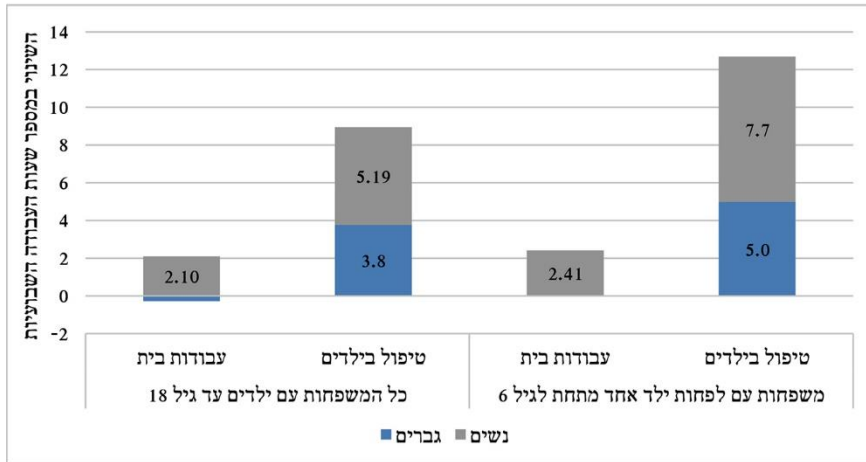
איור 3 מציג את השינויים במספר שעות העבודה ללא שכר בתוך משק הבית בקרב משפחות שהיו בהן שני מפרנסים לכל אורך התקופה. כצפוי, מספר שעות העבודה ללא שכר עלה דרמטית בעקבות משבר הקורונה, במיוחד אלה שהוקדשו לטיפול בילדים: בעוד משך הזמן שהוקדש לעבודות הבית גדל בשתי שעות שבועיות בממוצע, הביקוש לטיפול בילדים – במיוחד ילדים עד גיל 6 – הוביל לגידול ניכר במספר השעות שהוקדשו לכך במשק הבית.

למרות ששני בני הזוג עבדו בעבוד שכר, היקף התעסוקה ללא שכר בתוך משק הבית איננו שוויוני: אצל נשים גדל בשעתיים מספר השעות השבועיות המוקדשות לעבודות הבית, ואילו אצל גברים הצטמצם מעט מספר השעות האלה. אפשר לראות עלייה של כ־9 שעות במספר השעות השבועיות שהוקדשו לטיפול בילדים, בקרב כלל המשפחות שיש בהן שני מפרנסים. שלא במפתיע, אצל נשים, בהשוואה לגברים, גדל יותר היקף השעות המוקדשות לטיפול בילדים (5.2 שעות לעומת 3.8, בהתאמה). אף שאצל גברים גדל היקף שעות הטיפול בילדים בעקבות משבר הקורונה, חלוקת העבודה בין המינים שלא למטרות שכר לא הפכה שוויונית יותר; למעשה, החלוקה המגדרית הפכה שוויונית פחות, ונראה שאצל גברים היקף השעות המוקדשות לטיפול בילדים גדל על חשבון חלק מהשעות שבימי שגרה הוקדשו לעבודות הבית. זאת ועוד, כפי שאפשר לראות בצד ימין של איור 3, התעסוקה ללא שכר בתוך משק הבית הייתה רבה יותר בקרב משפחות שיש בהן ילדים קטנים (עד גיל 6), אך למרות זאת, ולמרות

הערות מחקר לעת קורונה

העבודה ששני בני הזוג עבדו גם לאחר ההגבלות, חלוקת העבודה בין המינים לא הייתה שוויונית יותר; מספר שעות הטיפול בילדים גדל ב-12.7 שעות שבועיות (בהשוואה לגידול של 9 שעות בקרב כלל המשפחות), ומתוכן האימהות לקחו על עצמן 61%, באופן דומה לנעשה בקרב כלל המשפחות.

איור 3: שינויים במספר שעות העבודה השבועיות שאינן בשכר (טיפול בילדים ועבודות בית) בין מרץ לאפריל, לפי מגדר, בקרב משפחות שבהן שני בני הזוג מועסקים

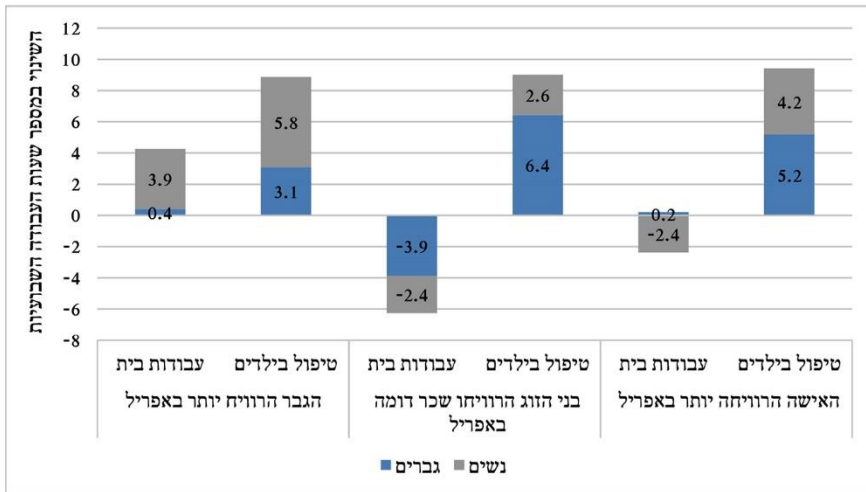

אפשר להסביר את הפערים המגדריים הללו בכך שחלוקת העבודה בין המינים היא כזאת שבה גברים אחראים על הפעולות שמחוץ לבית (קניות וטיפול במכוניות, לדוגמה), שהיקפן לא גדל ואפילו ירד עקב ההגבלות, ואילו הנשים אחראיות על הפעולות שבתוך הבית (ניקיון, כביסה ובישול, לדוגמה), שהיקפן עלה בחדות. הסבר זה נשען על הטיה לפעילות מגדרית שהתקבעה והפכה למעין נורמה בחברה הישראלית, ונראה כי לא התערערה בעת המשבר. כך התרחב אי-השוויון המגדרי.

לבסוף, ביקשנו לבדוק באיזו מידה השכר ושעות העבודה של בני הזוג קשורים לעבודה ללא שכר בתוך משק הבית. איור 4 מציג את השינויים בשעות שהוקדשו לעבודות הבית ולטיפול בילדים בעקבות משבר הקורונה, בקרב משפחות עם יחסי הכנסה שונים בין המינים. ראשית אפשר לראות כי מספר שעות הטיפול בילדים גדל בכל הקטגוריות של יחסי השכר בין בני הזוג. שנית, מספר שעות עבודות הבית עלה גם הוא, אך רק בקרב משפחות שבהן הגברים מרוויחים יותר מהנשים (61% מהמשפחות). במשפחות אלו, היקף עבודות הבית של נשים גדל ב-3.9 שעות שבועיות – שקול לכ-91% מסך העלייה בשעות בקטגוריה זו – בד בבד עם גידול בהיקף שעות הטיפול שלהן בילדים ב-5.8 שעות שבועיות, השקולים ל-65% מסך השעות שנוספו לטיפול בילדים. עם זאת, יש בממצאינו אופטימיות זהירה. בקרב משפחות שבהן הכנסת הנשים והגברים שוויונית (15% מהמשפחות), מספר השעות שגברים הקדישו לטיפול בילדים גדל באופן יחסי יותר מאשר אצל נשים (במשפחות אלו מספר שעות הטיפול של גברים בילדים גדל ב-6.4 שעות שבועיות, כ-71% מהשעות שהתווספו לטיפול בילדים).

דפוס דומה ניכר גם במשפחות שבהן שכר האישה גבוה מזה של הגבר. נראה כי במשפחות אלו, הגידול בשעות הטיפול בילדים בא על חשבון מספר השעות שהוקדשו לעבודות הבית.

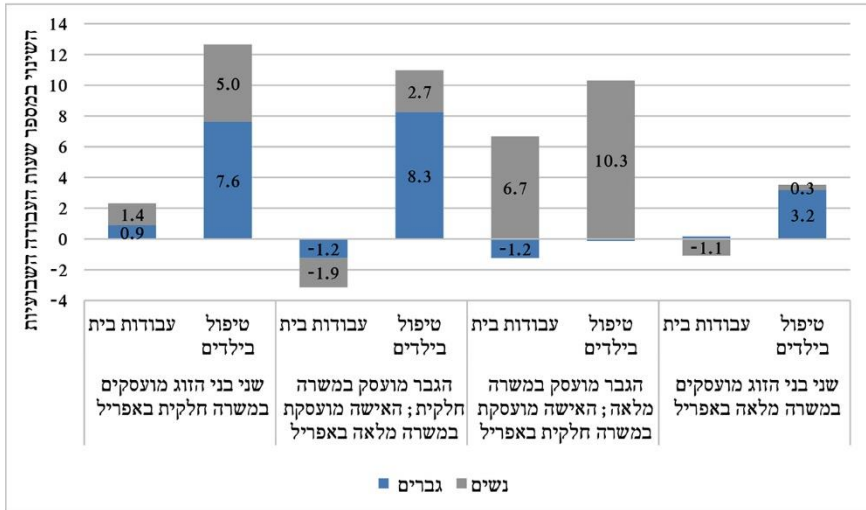
איור 4: שינויים בשעות העבודה השבועיות בתוך משק הבית (טיפול ועבודות בית) בין מרץ לאפריל, לפי מגדר והכנסה יחסית של בני הזוג

איור 5 מציג את השינויים שחלו בשעות הטיפול ועבודות הבית בקרב משפחות בעלות דפוס תעסוקה שונים של בני הזוג. אפשר לראות כי במשפחות שבהן הגבר עבד במשרה מלאה והאישה עבדה במשרה חלקית (34% מהמשפחות), רק אצל הנשים גדל היקף השעות הטיפול בילדים והיקף השעות המוקדשות לעבודות בית. אצל נשים אלו נוספו 10.3 שעות שבועיות לטיפול בילדים ו-6.7 שעות לעבודות בית, לעומת אפס תוספת בשעות עבודה של הגברים (ירידה של 0.1 שעות בטיפול בילדים וירידה של 1.2 שעות בעבודות הבית).

בכל שאר סוגי משקי הבית, היקף שעות הטיפול בילדים אצל גברים גדל יותר מאשר אצל נשים. בקרב משפחות שבהן שני בני הזוג עבדו באפריל במשרות חלקיות (26% מהמשפחות שיש בהן שני מפרנסים), אצל גברים נוספו 7.6 שעות שבועיות של טיפול בילדים לעומת 5 שעות שבועיות שנוספו אצל נשים. דפוס דומה נצפה גם בקרב משפחות שבהן הגבר עבד במשרה חלקית ואילו האישה עבדה במשרה מלאה (11% מהמשפחות שיש בהן שני מפרנסים): אצל גברים נוספו בממוצע 8.3 שעות שבועיות של טיפול בילדים, לעומת 2.7 שעות שבועיות שנוספו אצל נשים. אף שממצאים אלו מעורדים ומצביעים על תנועה לכיוון שוויון מגדרי, חשוב להדגיש שוב כי בכשליש מהמשפחות הנסקרות, אלה שבהן הגבר היה מועסק במשרה מלאה ואילו האישה במשרה חלקית, הגברים לא השתתפו כלל בנטל הנוסף של עבודות הבית והטיפול בילדים, וזה הוטל כולו על כתפיהן של הנשים, ונוספו אצלן 17 שעות עבודה במשק הבית במקביל לעבודתן במשרה חלקית בשוק העבודה.

איור 5: שינויים בשעות העבודה השבועיות בתוך הבית (טיפול ועבודות בית)
בין מרץ לאפריל, לפי מגדר ודפוסי תעסוקה

דיון ומסקנות

העובדות הנאספות חדשות לבקרים בנוגע להשלכות המשבר הכלכלי שנוצר בעקבות מגפת הקורונה מצביעות על כך שנשים הן בין המפסידות הגדולות מהמשבר (Kristal & Yaish, 2020). במחקר זה התמקדנו בהשלכות המשבר הכלכלי על אי-השוויון בין משפחות ובתוכן. באשר לאי-השוויון בין משפחות בישראל, הראינו שהפגיעה בסטטוס התעסוקתי של משפחות בתחתית התפלגות ההכנסות ושל משפחות חד-הוריות רבה יותר מאשר זו שחלה אצל משפחות בראש התפלגות ההכנסות. לכן סביר להניח שמחקר שיתחקה לאורך זמן אחרי משפחות בישראל ימצא שמשבר הקורונה הרחיב את אי-השוויון הכלכלי בין משפחות בישראל (אי-שוויון לפני תשלומי העברה). מסתמן כי המנגנון שמניע את הגידול הצפוי באי-השוויון כתוצאה מהמשבר שונה מזה שפעל בשנים האחרונות. מחקרים קודמים שניסו להתחקות אחר התהליכים שמובילים לגידול באי-שוויון בהכנסות בין משפחות מצאו כי הוא מונע דווקא מהתרחקות החלק העליון של התפלגות ההכנסות (Herzberg–Druker & Stier, 2019). ייתכן שהמשבר הנוכחי, אשר נמצא בימים אלו בעיצומו, יוביל לשינוי במנגנונים שקשורים להתרחבות אי-השוויון בהכנסות ולכן ידרוש התערבות ממשלתית בשוק העבודה על מנת להביא לצמצום הפערים. סביר שההבדל נובע לפחות חלקית מכך שהמשבר הנוכחי, בניגוד לקודמיו, כרוך גם בגידול בשעות העבודה ללא שכר המוקדשת לעבודות הבית ולטיפול בילדים.

בחלקו השני של פרק הממצאים בחנו את השלכות משבר הקורונה על אי-שוויון בתוך המשפחה, בין בני הזוג. התמקדנו במיוחד בחלוקת העבודה ללא שכר בין בני הזוג. הממצאים מציעים מעט אופטימיות זהירה לגבי השלכות משבר הקורונה על אי-השוויון המגדרי בתוך משק הבית. במרבית משקי הבית גדל היקף השעות שגברים מקדישים לטיפול בילדים (אך לא

לעבודות הבית), אף יותר מאשר אצל הנשים. ממצאים ראשוניים דומים נמצאו במחקר בארצות הברית (Carlson et al., 2020). עם זאת, הממצאים שלנו הדגישו גם את העובדה שחלוקת העבודה של מטלות משק הבית נותרה מגדרית כפי שהייתה לפני המשבר. עוד מצאנו שכאשר משווים את חלוקת העבודה המגדרית בקרב משקי בית מסורתיים וכאלה שאינם מסורתיים (מבחינת היקפי התעסוקה היחסיים של שני בני הזוג ותרומותיהם היחסיות להכנסה המשפחתית), עיקר האופטימיות מגיעה ממשקי בית לא מסורתיים, שהם מיעוט משקי הבית (כ-40%). נציין כי ההשלכות של תהליכים אלו מרחיקים את משקי הבית משוויון מגדרי ומדגישים את האידיאולוגיה והנורמות המגדריות שעדיין רווחות הן בספרה הפרטית הן בזו הציבורית, והמכריעות עבור חלק הארי של המשפחות בישראל את חלוקת העבודה במשפחה. ממצאי המחקר מעידים כי נשים חוו פגיעות כפולה: בשוק העבודה הן נפגעו יותר מאשר גברים, ואילו בספרה הביתית, בחלק גדול מהמשפחות הן אלה שהתרחבה עבודתן בטיפול בילדים ובעבודות הבית. ההשלכות ארוכות הטווח של תופעה זו עשויות להוביל לגידול באי־השוויון המגדרי בשוק העבודה ובתוך הבית, וייתכן כי זוהי השלכה חשובה נוספת של משבר הקורונה.

שורות אלו נכתבות במה שנדמה כי הוא עיצומו של המשבר הבריאותי והכלכלי. חשוב להמתין לגלים הבאים של איסוף הנתונים במחקר זה על מנת לבחון אם משפחות שהכנסתן נמוכה נמצאות בתהליך התאוששות כלכלית מהמשבר, או שמא הפגיעה דווקא מעמיקה במשפחות כאלה ובאחרות. האם נשים אשר פגיעות יותר כתוצאה מהמשבר הכלכלי התאוששו, או שמא הן ממשיכות להיפגע? האם ניצני האופטימיות שזוהו במחקר הנוכחי הפכו לשינוי דפוסי והתנהגויות שיצמצמו את אי־השוויון בתוך משפחות בישראל?

מקורות

- Carlson, Daniel L., Richard Petts, & Joanna R. Pepin. (2020). [US couples' divisions of housework and childcare during COVID-19 pandemic](#). *SocArXiv*.
- Herzberg-Druker, Efrat, & Haya Stier. (2019). [Family matters: The contribution of households' educational and employment composition to income inequality](#). *Social Science Research*, 82, 221–239.
- Kristal, Tali, & Meir Yaish. (2020). [Does the coronavirus pandemic level the gender inequality curve? \(It doesn't\)](#). *Research in Social Stratification and Mobility*, 68.
- Mandel, Hadas, & Debora P. Birgier. (2016). The gender revolution in Israel: Progress and stagnation. In Nabil Khatat, Sami Miaari, & Haya Stier (Eds.), *Socioeconomic inequality in Israel* (pp. 153–184). Palgrave Macmillan US.